

כיפת ברזל או שטחים פתוחים

ראש הישיבה, הרב מרדכי גרינברג שליט"א

בעקבות מבצע "צוק איתן", קיץ תשע"ד

נסתיימה קריאת ספר במדבר. ספר זה נקרא בפי חז"ל "חומש הפקודים", וזה ע"ש שני המיפקדים שעליהם מסופר בספר זה. ברם, לא מובן מדוע נקרא החומש ע"ש המיפקדים ולא ע"ש אירועים אחרים, משמעותיים יותר לכאורה בספר.

עמד על כך הנצי"ב בהקדמתו לספר, שחז"ל דרשו בבר"ר פ"ג "ויבדל אלקים בין האור ובין החשך, זה ספר במדבר, שמבדיל בין יוצאי מצרים ובאי הארץ". והחילוק הוא שבמדבר הייתה ההנהגה כולה ניסית, ואילו בא"י ההנהגה היא טבעית.

חילוק זה היה ניכר במיפקדים, שבמפקד הראשון היה אפרים ראש הדגל וקדם למנשה, ואילו במפקד השני, בפרשת פנחס, שם מנשה קודם, וכידוע מנשה הוא הצד הטבעי ואילו אפרים הרוחני, תורני.

המעבר בין שתי ההנהגות הוא בפרשת בהעלותך, כאשר מחד נענשים ישראל מיד במתאווננים, בדרך ניסית, כאה לדור המדבר, ולאחר מכן באה פרשת המרגלים, המתכוננים למלחמה בדרך טבעית. וביניהם פרשת ויהי בנסוע הארון, וע"כ אמרו חז"ל שהוא נחשב לספר בפני עצמו.

ובזה מסביר הנצי"ב פרשת מי מריבה, שהקב"ה אומר לו "קח את המטה... ודברתם אל הסלע", והרי במטה נעשו כל הניסים, וכך נאמר בהגדה של פסח "ואת האותות זה המטה". ואילו כאן נצטוו להוציא מים ע"י הדיבור, וא"כ לשם מה המטה?

חז"ל דרשו בילק"ש, "ודברתם - דבר הלכה אחת או פרק אחד". והיינו, שמנהג ישראל בעת עצירת גשמים, שמתאספים רבים במקום אחד, וראש העם אומר דברי כיבושים, ומתפללים בצבור, ואומרים דברי תורה. ורצה הקב"ה שילמדם משה איך יהיה סדר הלימוד והתפילה לדורות בא"י, בעת מצוקה, כאשר ההנהגה תהיה הנהגה טבעית. וע"כ ציוה שידבר אל הסלע. לא שיצווה את הסלע להוציא מים, אלא שיעשה כסדר הזה, להתפלל ולומר דבר הלכה. אלא שיחזיק במטה באותה שעה שמדבר, להראות שתם עידן המטה, ושוב אינו משתמש בו, אלא דווקא ע"י תורה ותפילה.

וביסוד זה הסביר גם פרשת תמוהה בפרשת בשלח. "ויקרא שם המקום מסה ומריבה, על ריב בני ישראל, ועל נסותם את ה' לאמר, היש ה' בקרבנו אם אין" (שמות יז, ז). וכתב הנצי"ב שהדבר מופלא, איך הסתפקו אם יש ה' כאשר רואים עמוד האש והענן וכל הניסים? אלא שספקם היה מה יקרה לאחר הסתלקות משה, שאז יחיו חיי טבע, האם גם אז תהיה השגחה אלקית פרטית על עם ישראל.

אלא שגם בא"י מצינו חילוקי הנהגות. למשל במלחמת יהושע בעי מצוה אותו ה' לעשות מארב, ונאמר שם "ויבחר יהושע שלשים אלף גבורי חיל", וכך נצחו במלחמה.

לעומת זאת, מצינו כמה דורות לאחר מיכן בספר שופטים, הנהגה שונה בתכלית. גם גדעון אסף למעלה משלשים אלף חייל. "ויאמר ה' אל גדעון, רב העם אשר אתך מתתי את מדין בידם, פן יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי. ועתה קרא נא באזני העם לאמר, מי ירא וחרד, ישוב ויצפר מהר הגלעד, וישב מן העם עשרים ושניים אלף, ועשרת אלפים נשארו. ויאמר ה' אל גדעון, עוד העם רב, הורד אותם אל המים... ויורד את העם אל המים, ויאמר ה' אל גדעון, כל אשר ילוק בלשונו מן המים, כאשר ילוק הכלב, תציג אותו לבד, וכל אשר יכרע על ברכיו לשתות. ויהי מספר המלקקים בידם אל פיהם שלש מאות איש, וכל יתר העם כרעו על ברכיהם לשתות מים. ויאמר ה' אל גדעון, בשלוש מאות האיש המלקקים אושיע אתכם... וכל העם ילכו איש למקומו" (שופטים ז).

במקרה זה דאג הקב"ה שהכל יראו שלא העם מנצח בכוחו, אלא בחינת "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון".

מהי א"כ דרך ההנהגה הרצויה - הנהגה ניסית או טבעית? לפני שנענה על שאלה זו, נציג השקפת עולם מנוגדת.

בספר אגרות הקדש של הרב שלום דב בער שניאורסון, האדמו"ר מחב"ד, פורסמה אגרת שבה הוא מביע התנגדות לרעיון הציוני, וכך כתב:

"העולה על רוחם של הציונים, להתאסף ולהיקבץ בכוח עצמם - היו לא תהיה. כל התוקף והעוז שלהם וריבוי התחבולות וההתאמצות, לא יועילו ולא יצליחו נגד רצון ה', וכלבוש יחליפו ריבוי רעיונות והצעות, ועצת ה' היא תקום, והוא לבדו יאספנו ויקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ".

אכן, אנחנו מאמינים שה' יקבצנו, אבל כיצד יעשה זאת? הרי הרבה שלוחים למקום. פעמים שעושה זאת כפי שאומר ר' יהושע בסוף סנהדרין: "מעמיד להם מלך שגזרותיו קשות כהמן והם חוזרים בתשובה". ובדורנו נעשה דבר כזה ע"י השואה. אפשר גם להעיר רוחו של

מלך, כמו שניבא ישעיהו על כורש: "כה אמר ה' למשיחו לכורש... אני לפניך אלך והדורים איישר... למען עבדי יעקב וישראל בחירי, ואקרא לך בשמך, אכנך ולא ידעתני... אני ה' עושה כל אלה... הוי רב את יוצרו, חרש את חרשי אדמה. היאמר חומר ליצרו מה תעשה, ופעלך ידים אין לו. כה אמר ה' קדוש ישראל ויוצרו, האותיות שאלוני על בני, ועל פועל ידי תצווני" (ישעיהו מה).

זכורני שהרב צבי יהודה זצ"ל תמה, מה הקשר בין הנבואה על כורש להמשך הדברים. והסביר שודאי היו כאלה שתמהו, האם רבש"ע אינו יכול לגאול את עם ישראל בדרך נאותה יותר, למשל, ע"י אחד מצדיקי הדור, ולא ע"י גוי? וע"כ באה תשובתו של הקב"ה. "היאמר חומר ליצרו מה תעשה... על פועל ידי תצווני"?! האם אתם תדריכו אותי איך לנהל עולם ואיך לגאול את ישראל?!

ואכן גם בתקופתנו, העיר רבש"ע רוחם של מנהיגי אומה"ע, כמו לורד בלפור, שר החוץ הבריטי, וטרומן, נשיא ארה"ב, והכריזו על שייכותה של א"י לעם היהודי, ועל הכרתם בזכות היהודים לעלות לארץ ולהקים מדינה יהודית, בדיוק כפי שעשה כורש בזמנו.

"קול המון כקול שדי", כשההמון נדחף מסיבות שונות לעלות לארץ, זוהי התערותא דלעילא, ורשאים אנו לקבוע שזה מעשה ה'. איך יתכן שלפני מאה ושבעים שנה, בשנת ת"ר, היו בארץ כששת אלפי יהודים, בזמן הכרזת בלפור, כשבעים שנה אח"כ, היו כבר ששים אלף. בזמן הקמת המדינה היו שש מאות אלף, ועתה יש למעלה משישה מליון?! האם אין זה יד ה'? כשהקב"ה הבטיח "וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם", לא נאמר איך הדבר יתבצע, אך חז"ל נתנו לנו סימנים כדי שנבחין אם זה מעשה ה'. "ואמר ר' אבא אין לך קץ מגולה מזה, שנא' 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא". ופירש"י: כשתתן א"י פריה בעין יפה, אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה מזה". והוסיף המהרש"א "וזהו דבר ניסי, ודאי קץ מגולה הוא". א"כ הכל הוא יד ה', ובודאי שאין זה נגד רצון ה'.

תורה זו למדנו בבית מדרשו של הרב קוק זצ"ל

בעין איה ברכות פ"א סי' קמג, ושבת פ"ב קצה, מפרש הרב, שישנן שתי צורות של הנהגה. יש הנהגה ניסית, ובטחון בה' שיעשה לנו נס, וישנו בטחון במעשה האדם, שתהיה לו סייעתא דשמיא, אך גם מה שהאדם עושה הוא מעשה ה'. "כי הנס והטבע שניהם מעשה ה' המה... והטבע הוא מעשה ה' עם האדם עצמו, כי כל מה שהאדם עושה, הלא הוא ג"כ מעשה ה'. ואין הפרש בין אם יהיו האמצעים, כוחות המציאות, או רזיזות האדם, שכלו וחפצו, כשהוא ג"כ משתמש בהם, הוא ג"כ חלק מהמציאות שהיא כולה מעשה ה' - "גם כל מעשינו פעלת לנו" (פ"ב בשבת קצה).

אדרבא, כשהאדם מסתמך רק על מעשה ה', הוא מתקטן, כיוון שהוא פאסיבי, ורצונו של הקב"ה שהאדם יפעל ולא יסתמך על הנס. וה"ש יעקב "קטונתי מכל החסדים", שמרוב חסד שמרעפים עליי הוא מתקטן, משא"כ כשפועל בעצמו, וזהו שאמר א"כ "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל".

וכ"כ הרצב"י זצ"ל: "מאמינים אנו באמונה שלמה, וברי לנו, שכל הפעולות הטבעיות, ג"כ מאת ה' מן השמים הן, ולא ננתקו חלילה מהשגחתו והנהגתו האלקית ית"ש, והוא הנותן לנו כוח לעשות חיל, ומברך אותנו בכל מה שנעשה, ופועל לנו את כל מעשינו" (שיחות הרצב"י דברים עמ' 196).

משפט המפתח בדבריו הוא "וזכרת כי ה' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל". אלו הם דברי הר"ן בדרוש העשירי, שאכן רשאי אדם לומר שהוא עשה לו את החיל הזה, רק שצריך לזכור מי נותן לו כוח לעשות חיל זה, והקב"ה הוא הנותן לעשיר ולגבור את הכישורים לעשות את החיל הזה, שהרי לא נאמר שהוא עושה לך את החיל, כי את החיל אתה עושה, אלא שהוא נותן לך כוח לעשות חיל.

וז"ל דרשות הר"ן - הדרוש העשירי: "פרשה זו דבוקה וקשורה עם שלמעלה ממנה, כי בתחילה הזהיר את ישראל על ב' דברים, הא' שלא יתלו הצלחתם בכוחם ועוצם ידם. והב' שלא יתלו כבוש הארץ בזכותם, כי למעלה מזה אמר "פן תאכל ושבעת וגו' ובקרבן וצאנך יריבין וגו' ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי וגו' וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל". רצה בזה כי עם היות שאמת שיש באישים סגולות מיוחדות לדבר מהדברים, כמו שיש אנשים מוכנים לקבל החכמה, ואחרים מוכנים לשית עצות בנפשם לאסוף ולכנוס, ולפי זה יהיה אמת בצד מה שיוכל העשיר לומר כוחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה, עם כל זה עם היות שהכוח ההוא נטוע בך זכור תזכור הכוח ההוא מי נתנו בך ומאין בא, והוא אומרו וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כוח וכו'. לא אמר וזכרת כי ה' אלקיך עושה לך את החיל, שא"כ היה מרחיק שהכוח הנטוע באדם לא יהיה סיבה אמצעית באסיפת ההון, ואין הדבר כן. ולפיכך אמר כי עם היות שכוחך עושה את החיל הזה תזכור הנותן הכוח ההוא ית"ש".

דברי הר"ן מיוסדים על הפסוקים המדברים על החשש שעם הכניסה לארץ וההתיישבות המוצלחת בה, ינכס האדם לעצמו את הצלחותיו, וע"כ מזהירה התורה: "השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך... פן תאכל ושבעת... ורם ללבבך ושכחת את ה' אלקיך... ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת כי ה' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל".

הפרשה מתחילה בשלילה - "פן תשכח, השמר לך, ורם ללבבך ושכחת, ואמרת בלבבך", כל זה אל תעשה, אלא - "וזכרת כי ה' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל". אלא שהר"ן מקדים את המעשה החיובי בפסוק אחד. הציווי החיובי לדעתו אינו מתחיל ב"וזכרת כי ה' נותן לך כח", אלא מתחיל ב"ואמרת בלבבך", שרשאי אדם לומר שהוא אסף את הממון והצליח בחילו וכדו'. רק שצריך לזכור מהיו זה שנותן לו כוח לעשות את כל החיל, שאם לא כן, יכול אדם להיכנס לפסיביות ולא לפעול, ולסמוך על ה' שיעשה עבורו הכול, ואין כן השקפת היהדות.

ולכן כתב הרמב"ם שצריך אדם לגייס את כל כוחו ותעצומות הנפש למלחמה והוא נלחם בכל לבו בלא פחד, רק יזכור מי עומד מאחורי כל זה.

וכן כתב רש"י במלחמת עמלק, עה"פ "בחר לנו אנשים - גבורים ויראי חטא" (שמות יז ט). א"א לצאת למלחמה עם אנשים שאינם גבורים. אלא שהגבורים חייבים לדעת מי נותן להם את גבורתם.

וכן פירש הרצב"י את המקרא "אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר". רבים סבורים שהכוונה שהם, אומה"ע, ילחמו בטנקים ומטוסים, ואנחנו נתכנס בבית המדרש ללמוד ולומר תהילים, ובזה ננצח. ודאי שמוחשבה כזו אינה תואמת את הל' מלחמה שברמב"ם והרבה פרשיות בתורה.

אלא כך היה אומר: גם לנו יש טנקים ומטוסים, אלא שאנו מזכירים שם ה' על הטנקים והמטוסים, ובזה אנו זוכרים מי נותן לנו כוח לעשות את החיל הזה.

אנו מצווים לצאת למלחמה ולכבוש את א"י. יחד עם זאת נאמר בתורה "ונשל ה' אלקיך את הגויים האל מפניך". "וגם את הצרעה ישלח ה' אלקיך בס".

"וצריך להתבונן: מי הוא העושה את המלחמה, אנחנו המצווים או רבש"ע הנושל ושולח את הצרעה? אלא שאין כאן סתירה. אנחנו פועלים עם אל בשותפות. 'עתידה בת קול להיות מפוצצת בראש ההרים ואומרת: כל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו'. אנחנו פועלים בתור "שלוחי דרחמנא", ו"סייעתא דשמיא" חלה על כול מעשינו. אנו עוסקים באמונה במלאכת הנשק, ואח"כ מתברר שכול מעשינו - מעשה ה' המה, הפועל על ידינו ומתוכינו. 'כי גם כל מעשינו פעלת לנו'. כך הוא בתחום הצבאי, וכך הוא בתחום המדיני" (שיחות הרב צבי יהודה פ' עקב).

"בהתבונן האדם כי החיים הטבעיים וכל מסיבותיהם, הכל ערוכים מאת ה' ית' לתכלית הנשגב של השלמות האנושית, הנה יותר יכיר את קונו כשמספיק לו צרכיו בדברים טבעיים, שצריך ע"ז השתדלות רבה מצדו בחכמה ובדעת ובכח גופני ונפשי. הנה יד ה' אתו על כל פרט מפרטי תנועותיו וימינו תסעדהו, הלא יתקרב יותר בזה אל ציור השלמות, מאלו יעשה לו נס בפעם אחת להמציא לו מחסורו. ע"כ אמר "ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי". ובצירוף בהבנה אמיתית כמה כח וכמה עוצם יד צריך עד כדי לבוא לידי חיל זה, ולכל תנועה קלה עזרת ה' דרושה, אז ע"ז ימשך מה שאמר "וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעישות חיל" (עין איה ברכות פ"א קמג).

ובזה מפרש הרב שם, החילוק בין דורו של יהושע לדור של גדעון. כאשר העם דבק בה' ואמונתו ברמה מוסרית גבוהה, ואין חשש שיטעה לומר כוחי ועוצם ידי, אתו מתנהג הקב"ה בדרך טבעית, שהיא היותר נאותה, שכן אז הוא נפגש עם רבש"ע בכל מהלך, ולא רק בדבר היוצא מגדר הטבע, וגם הוא ממלא תפקידו כראוי, אבל כשהמדרגה המוסרית נמוכה, אז באמת קיים חשש של 'כוחי ועוצם ידי', וע"כ יש צורך להשתמש בהתערבות אלקית ובדרך ניסית, כדי שיווכחו הכל כי יש אלקים בישראל.

וכ"כ הרמב"ן בסוף פרשת בא, "ומן הניסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה. שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל ברינו ומקרינו שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד. כלומר, הניסים הגלויים, כאלה שהיו במצרים, ודאי מוכיחים "שאין כמוני בכל הארץ", אך לא זו היא המגמה, אלא תכלית האמונה היא דווקא ההבנה שכל המהלך הטבעי הוא מעשה ה'.

וזה היה החילוק בין תקופת יהושע לתקופת גדעון. בזמן יהושע פעלו בדרך הטבע ובתחבולות מלחמה, כיוון שלא היה חשש שיאמרו כוחי ועוצם ידי, וע"כ אספו שלשים אלף חייל, ואתם נלחמו ונצחו, וידעו כי ה' נתן להם הכוח לעשות את החיל הזה. "כי בודאי שלמות גדול הוא לאדם בהיותו עסוק לבדו בהצלחתו, כדברי הג"ר סעדיה ז"ל, שאם הייתה שלמות, להשיג שלמות בלא השתדלות, הייתה הנהגת ה' לנו ג"כ שלמות הנפש בלא השתדלות של תורה ומעש"ט".

"אמנם בימי גדעון שירד העם פלאים במצבו הרוחני, ושכח אל מושיעו, לא הייתה ההנהגה הטבעית לישועתו מביאה אל המטרה. ע"כ היה צריך למעט בהשתדלות טבעית, וכביאור הפסוק "פן יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי" (עין איה שם).

אנו מצווים למשל, לתת צדקה לעני. וכבר חז"ל הביעו תמיהה על כך: אם אכן רצונו שיהיה לעני, מדוע אינו מפרנסו, היד ה' תקצר? הלוא "לי הכסף ולי הזהב נאום ה'". אלא שהוא רוצה שאנו ניתן. ומניין לנו לתת? כי הוא נותן לנו כדי שאנו ניתן לו. ואכן זהו הסדר, הוא נותן לנו אמצעים כדי שאנו נפעל ונעשה את הראוי.

משל למה הדבר דומה, לילד שמבקש כסף מאמו, כדי שיוכל לקנות לה מתנה ליום הולדתה. וכך אמר דוד המלך, אחרי שאסף כסף לבנין המקדש: "והעושר והכבוד מלפניך, ואתה מושל בכל ובידך כח וגבורה וכו' ועתה אלקינו מודים אנחנו לך... וכי אני עמי כי נעצור כח להתנדב כזאת, כי ממך הכל ומידך נתנו לך" (דבה"א, א, כט) ופירש"י: מה שנתת לנו - מידך נתנו לך.

וכך אמר הנביא ישעיהו "ה' תשפות שלום לנו, כי גם כל מעשינו פעלת לנו" (כו, יב) וכתב הרב במוסה"ק עמ' נא: "כל מה שהדעה מתבררת יותר באחדותה הגדולה של כל הישות, כשם שפעולת התפילה היא מתבררת, כמו"כ מתבררת האמת של כל חריצות, כל חכמה וכל כשרון

מעשה, **כי גם כל מעשינו פעלת לנו**". כשאנו מתפללים והקב"ה נענה לתפילתנו, ברור לנו שיש בזה שיתוף פעולה, וכך צריך להיות ברור שכל מה שאנו עושים, הקב"ה פועל דרכינו.

"להכיר ולהבין, כי כל אלקי הרוחות לכל בשר ואלקי כל בשר הוא, יוצרנו יוצר בראשית, וכל מעשינו פעלת לנו" (מוסה"ק עמ' כט).

בסוף מלחמת ששת הימים הכריז שר הבטחון משה דיין, שאנו עזרנו להקב"ה לנצח. רבים התרעמו על ביטוי זה וראו בזה ביטוי של כוח ועוצם ידי, אך הרצב"ז זצ"ל דווקא נהנה מהאמירה, ואמר כי אכן תפקידנו לסייע לקב"ה בתוכניותיו, וזו חובתנו.

עה"פ "למעשה ידיך תכסוף" דרשו חז"ל: אתה זן את העולם ואתה מצוה אותנו להביא "את קרבני לחמי לאשי", אתה נרו של עולם, ואתה מצוה אותנו להאיר את הנרות, אתה סובל את כל העולם, ומצוה את בני קהל לשאת את הארון, וכן הלאה.

ואכן דרשו חז"ל עה"פ "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל: "עתידה בת קול להיות מפוצצת בראשי ההרים ואומרת כל מי שפעל עם א-ל, יבוא ויטול שכרו". הקב"ה מצפה מאתנו שנסייע לו, ועל כל הוא משלם כראוי.

בסיפור של בני גד ובני ראובן קראנו: "ויגשו אליו ויאמרו, גדרות צאן נבנה למקננו... ואנחנו נחלץ חושים... וישב טפנו בערי המבצר, לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו וגו'".

ואילו משה אמר להם "אם תעשון הדבר הזה, אם תחלצו לפני ה' למלחמה, ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה'... ונכבשה הארץ לפני ה'... והיתה הארץ הזאת לכם לאחוזת לפני ה'... בנו לכם ערים לטפכם. ויאמרו בני גד ובני ראובן... עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה טפנו ונשינו... יהיו שם בערי הגלעד עבדיך יעברו כל חלוץ לצבא לפני ה' למלחמה כאשר אדוני דובר".

יש להבין מדוע הסיפור חוזר על עצמו שלש פעמים. הם מציעים למושה, משה משיב להם, שיעשו מה שהציעו, והם שוב חוזרים ומבטיחים למושה מה שביקש מהם. "עבדיך יעשו כאשר אדוני דובר". לשם מה כל החזרות?

במדרש רבה, וכן הביא רש"י, דייקו חז"ל, שהחילוק בין דברי משה לבני גד היה בזה, שהם אמרו קודם גדרות צאן למקננו, ורק אח"כ הזכירו ערים לטפנו, ומשה אמר להם "עשו העיקר עיקר והטפל טפל", וכשהשיבו לדבריו, אכן תיקנו דבריהם, והזכירו קודם את טפם ורק אח"כ את מקניהם.

אך הרב דסלר במכתב מאליהו ח"ב פרשת מטות, דייק בדברים עניינים נוספים. תחילה דיברו רק על עצמם ועל מעשיהם, הם יבנו, והם יחלצו חושים והם יכבשו ואילו לטפם יסדרו ערי מבצר להגנתם.

ואילו משה הסביר להם, שכל מה שהם עושים, יעשו לפני ה' וע"כ משפט זה חוזר: תחלצו לפני ה', לאחוזת לפני ה', ועבר כל חלוץ לפני ה', נכבשה הארץ לפני ה'. ואז גם לא יצטרכו לערי מבצר, ויסתפקו בערים רגילות לשמור על טפם, כיוון שהכל עושים לפני ה'.

וכשקלטו את דברי משה, השיבו: "עבדיך יעשו **כאשר אדוני מצוה**, עבדיך יעברו כל חלוץ לצבא לפני ה', והוסיפו **"כאשר אדוני דובר"**, וכשהכול נעשה לפני ה', אז גם לטפנו לא נצטרך ערי מבצר - "טפנו ונשינו יהיו שם בערי הגלעד".

נראה שבתקופתנו אנו נמצאים במדרגת ביניים.

הרב קוק בעין איה שם כתב שהתינוק אוהב שהאמא מאכילה אותו ושמה בתוך פיו, כשגדל מעט, מבקש לאכול לבד, בלא סיוע מהאם, אך ודאי שהאם צריכה עדיין לדאוג לכל צרכיו, אך הגדול אינו סובל אפי' סיוע זה, והוא מבקש לדאוג לצרכיו בעצמו. "אהבת הנער והילד היא הנהגה כזאת שלגדול אינה בכלל הנהגת אהבה. למשל, אהבת הנער תהיה כשיתן לו אביו מחסורו משלו, ושל הילד הקטן תהיה כשיתן ג"כ לתוך פיו, ושל הגדול תהיה האהבה כשימציא לו מעמד שיוכל ליהנות מיגיע כפו וחריצותו" (עין איה שם), ואינו סובל שמגישים לו לפיו, ואף לא כשמספקים לו צרכיו במתנה.

"ע"כ הניסים מחוייבים ומוכרחים בתחילת הכרת דעת ה' בישראל, כי נער ישראל ואוהבהו". "אבל בהיות העם נעלה בהכרתו, אז טוב מאוד שיתרגל בהנהגה שתביא אותו להחליף כח ולעסוק בשלמות וחריצות, בהרמת קרנו בכל הפרטים החמריים והמוסריים" (שם).

אילו היינו היום בדור דעה, כמו דורו של יהושע, היו כל הטילים מנוטרלים ע"י כיפת ברזל, והכל היו מבינים שהקב"ה נתן חכמה בלבם של אנשים הצבא והמדע והטכנולוגיה, שמצאו את הדרך להתגבר על כל הטילים, ואיש לא היה מעלה בדעתו שכוחו ועוצם ידו עשה לו את הכיפה הזאת.

מאידך, אם היינו כמו דורו של גדעון, שיש חשש שבהצלחה יאמר "כוחי ועוצם ידי", לא היה צורך בכיפת ברזל, אלא כל הרקטות היו נופלות בשדות פתוחים, והכל היו רואים את הניסים הגדולים, שאף לא טיל אחד פוגע וגורם לנפגעים ולנזק. ואכן בעולם עומדים היום ומשתהים על הפלא הזה שלאחר כאלפיים רקטות כמעט לא קרה דבר. ומכיוון שאנו במצב ביניים, לפני בוא המשיח, יש כיפת ברזל ויש ניסים, כמ"ש אותו חמאסניק לעיתונות, שהאלוקים שלהם מזיז את הטילים. ואם אחר הצלחת כיפת ברזל יהיו כאלה שיעלה על דעתם שכוחם ועוצם ידם וחכמתם עשתה את הכיפה הזאת, באה העובדה של אלפי רקטות שנופלות בשטחים פתוחים, וכמעט לא גורמת נזק, ומגלה בעליל

שיש אלקים בישראל, ושאי היא ארץ אשר ה' דורש אותה מראשית שנה ועד אחריתה, ושעיני ה' משוטטות בכל. דבר זה מגלה למפרע שגם הכיפה היא מעשה ה' שנעשה על ידינו.

אנו בני תורה צריכים לזכור שעל יחוד ה' אנו נלחמים, ובתורתנו ובתפילותינו אנו מגלים כי הוא הנותן לעם ישראל כוח לעשות חיל. קראנו בשבוע שעבר שנצטוו ישראל להפריש "אלף למטה", ואמרו במדרש "שנים עשר אלף חלוצי צבא, ושנים עשר אלף לתפילה", כלומר, כנגד כל חייל היה מי שלמד והתפלל, ומי שמתרשל בתפקידו, החסרון אינו רק בתורה ובתפילה אלא בצבא. וכשם שחיל הרגלים אינו מסוגל להילחם בלא החיפוי האוירי או הסיוע של השריון, כך א"א בלא הסיוע של בני התורה.

כשבא המלאך ליהושע ונזף בו על שביטלו תורה בשעת המלחמה, לא הופיעה בפראק של ראש ישיבה ותבע במפגיע שלא יתבטלו מתורה, אלא בא **שר צבא ה'**, במדי רמטכ"ל, ותבע את התורה מבני התורה בשם הצבא. "עומדות היו רגלינו במלחמה בזכות שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה".

<http://www.kby.org.il/hebrew/torat-yavneh/view.asp?id=6473>

(סיכום השיעור הנ"ל)

<http://www.kby.org.il/hebrew/torat-yavneh/view.asp?id=5739>

(לצפייה בשיעור)